

УДК 338.24

JEL H100

ПРІОРИТЕТИ ФОРМУВАННЯ
СТРУКТУРНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Т.В.Романова, к.е.н., доцент

Полтавський національний технічний університет

імені Юрія Кондратюка

Дослідження проблем формування структурної політики, її методологічне та практичне обґрунтування повинно стати пріоритетом наукових розробок в умовах інтеграційно-орієнтованої політики економічного розвитку. Стаття присвячена дослідженню актуальної проблеми пошуку пріоритетів структурної політики в сучасних умовах інтеграційних процесів. Виділено цілі державної структурної політики, а саме: оптимізація структури економіки; підтримка експорторієнтованих галузей; фінансування інноваційних досліджень й стимулювання їх упровадження; застосування високих технологій. Проаналізовано сучасний стан структури економіки. Відмічено, що для промисловості України в основному характерний розвиток середньонизькотехнологічних та низькотехнологічних виробництв і не набувають цілеспрямованого розвитку ті види економічної діяльності, які на сучасному етапі можуть забезпечити суттєве прискорення науково-технологічного прогресу. Серед загроз структурної модернізації та адаптації національної економіки виділені наступні: загострення глобальної конкурентної боротьби за інноваційні та інтелектуальні ресурси; ймовірність закріплення низькотехнологічного характеру національної економіки та погіршення умов участі в міжнародному поділі праці; недостатній рівень використання інноваційного потенціалу. Досліджено динаміку обсягів інновацій у промисловості України протягом останніх років, зроблено висновок про негативну тенденцію зменшення частки підприємств, які впроваджують

інновації. Доведено, що серед видів економічної діяльності одним з найважливіших має стати виробництво високотехнологічної продукції, використання високоінтелектуального людського потенціалу, що дозволить успішно інтегруватися вітчизняній економіці до світового господарства, особливо в умовах інтеграційних перетворень. Зроблено висновок, що реалізувати поставлені задачі можливо лише шляхом впровадження ефективної державної структурної політики, яка може забезпечити стійке макроекономічне зростання, стабільність і соціальну спрямованість економіки.

Ключові слова: економічний розвиток, структурна політика, інтеграція, структура економіки, інновації.

PRIORITIES OF FORMATION STRUCTURAL POLICY IN MODERN CONDITIONS OF THE INTEGRATION TRANSFORMATIONS

Tetyana Romanova, PhD, Ass.Prof.,

Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University

Research of problems of formation of structural policy, its methodological and practical basis should be priority scientific developments in the integration-oriented policy of economic development. The article is devoted to topical issues of search priorities of a structural policy in modern conditions of integration processes. The objectives of state structural policy are: optimization of the structure of the economy; support export-oriented industries; funding innovative research and promoting their implementation; use of high technology. The current state of the structure of the economy is analyzed. It is noted that for Ukrainian industry mainly characterized by the development low-tech industries and do not acquire targeted development hi-tech industries, the economic activities which at the present stage can achieve significant acceleration of scientific and technological progress. Among the threats of modernization and structural adaptation of the national economy, the following: the aggravation of global competition for innovative and intellectual resources; the possibility of fixing the low-tech nature of the national economy and the deterioration

of the terms of participation in the international division of labour; insufficient use of innovative potential. After investigating dynamics of innovation in the Ukrainian industry in recent years, can make conclusion about the negative trend of reduction of the share of enterprises introducing innovations. It is proved that among the types of economic activity one of the most important should be the production of high-tech products, the use of highly intelligent human potential, which will successfully integrate the domestic economy to world economy, especially in terms of integration transformations. It is concluded that to realize the objectives is only possible through the implementation of effective state structural policy, which can provide sustainable macroeconomic growth, stability and social orientation of the economy.

Keywords: economic development, structural policy, integration, economic structure, innovation.

Постановка проблеми. Сучасний стан вітчизняної економіки свідчить про необхідність вирішення існуючих структурних проблем розвитку національного господарства. Проблема низької конкурентоспроможності вітчизняних виробників, яка є наслідком низької ефективності використання наявних ресурсів, особливо загострюється в умовах інтеграційних перетворень. Подолання структурних диспропорцій у розвитку економіки, підвищення ефективності економіки дозволить забезпечити економічний розвиток. Дослідження проблеми структурної перебудови економіки є важливим для визначення стратегії розвитку країни на довгострокову перспективу, особливо в умовах активізації глобалізаційних процесів. Проблема формування структурної політики, її методологічне та практичне обґрунтування повинно бути пріоритетом наукових досліджень в умовах інтеграційно-орієнтованої політики економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі структурної модернізації національної економіки присвячені наукові праці багатьох вітчизняних вчених, зокрема О.І. Амоші, Ю.М. Бажала, С.О. Білої, А.С. Гальчинського, В.М. Гейця, О.В. Горняка, Л.В. Гриневич, О.І. Дація,

С.А. Єрохіна, І.І. Лукінова, А.Ф. Мельника, О.А. Мельниченка, Л.І. Федулової, В.Г. Федоренка, М.А. Хвесика, А.А. Чухно, Л.І. Яковенко та інших науковців.

Невирішені складові загальної проблеми. Важливим є дослідження сучасних пріоритетів реалізації структурної політики, зумовлених інтеграційними процесами у вітчизняній та світовій економіці.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є дослідження пріоритетів та принципів формування структурної політики України в умовах інтеграційних та глобалізаційних перетворень.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах господарювання необхідність активної ролі держави у структурному регулюванні визнає все більше країн світу. Як було зазначено під час засідання Круглого Столу «Перспективи економіки України в умовах глобальної макроекономічної нестабільності» [1], необхідність докорінних структурних змін беззаперечно, вона потребує залучення не використуваного раніше потенціалу внутрішнього ринку на основі розвитку реального сектору економіки, зокрема через розвиток ринку робочої сили, енергетичного ринку тощо.

При цьому І. Герасименко відзначає, що «структурна перебудова значною мірою повинна бути спрямована на розвиток галузей виробничої і соціальної інфраструктури, які внаслідок низької прибутковості навіть у країнах з розвинутою ринковою економікою інвестуються головним чином державою, яка має можливість впливати на структурну перебудову не тільки методом прямого інвестування, а й шляхом опосередкованого впливу на макроекономіку, зокрема через механізм податкової, кредитної і цінової політики» [2, с. 120].

Цілями державної структурної політики в сучасних умовах є:

- формування пріоритетних структурних зрушень;
- поліпшення інвестиційного клімату в країні;
- вирішення проблему дисбалансу в економіці;
- розвиток економіки та видалення неефективних її секторів;
- оптимізація структури економіки;

- детінізація національної економіки;
- формування стабілізаційного фонду для пріоритетного фінансування наукомістких секторів економіки;
- стимулювання попиту на вітчизняну продукцію і підтримка експорту;
- розвиток людського капіталу та підвищення ефективності його використання;
- фінансування інноваційних досліджень й стимулювання їх упровадження, застосування високих технологій [3, с. 25].

Сучасна глобальна економіка формує виклики, спроможність реагування на які фактично визначатиме для економіки України перспективи паритетної інтеграції до світового господарства та реалізації стратегічних національних інтересів у процесі поглиблення економічного співробітництва з ЄС.

Промисловість України має достатньо розгалужену структуру, що значно ускладнює пошук перспективних видів діяльності, які в умовах обмежених інвестиційних ресурсів могли б бути головним рушієм реалізації промислової політики. Це стосується не тільки цілих галузей чи комплексів, а й підгалузей, та окремих виробництв. Вибір галузей (видів діяльності) для державної підтримки має поширену світову практику. У країнах з аграрною спеціалізацією економіки промислова політика передусім підтримує виробництва, пов'язані із забезпеченням національного сільського господарства. У державах, багатих на сировину, більше уваги приділяється галузям, пов'язаним з видобуванням і переробкою природних ресурсів. Для країн індустріального типу актуальною є підтримка виробництва засобів виробництва та споживчих товарів [4, с. 26].

У складі галузевої структури економіки необхідним є переважний розвиток видів економічної діяльності, що задовольняють потреби людей; широкий розвиток сфери послуг; створення та розвиток наукоємних та високотехнологічних видів діяльності і виробництв; розвиток переробних галузей економік на новій технічній і технологічній базі; розвиток експортних та імпортозамінних виробництв; поширення галузей агропромислового

комплексу, що мають унікальні природні основи, традиції виробництва та експорту різноманітних продуктів харчування; активізація транзитних перевезень вантажів, транспортування нафти, газу, електроенергії, надання міжнародних послуг у сферах транспорту, зв'язку, телекомунікацій; розповсюдження видів діяльності, що пов'язані з забезпеченням здоров'я людини та захисту навколишнього середовища [5, с. 61].

Найбільш критичними з точки зору потреб структурної модернізації та адаптації національної економіки загрозами є:

- загострення глобальної конкурентної боротьби за інноваційні та інтелектуальні ресурси для створення національних конкурентних переваг;
- ймовірність закріплення низькотехнологічного характеру національної економіки та погіршення умов участі в міжнародному поділі праці;
- вичерпання поточних конкурентних переваг галузей економіки України, орієнтованих на зовнішній попит, внаслідок подорожчання імпортованих енергоресурсів;
- відсутність ефективних механізмів перерозподілу капіталу від традиційних до науково-технологічних секторів економіки;
- недостатній рівень використання інноваційного потенціалу як головного чинника адаптаційних можливостей економіки та зміцнення національної конкурентоспроможності [6].

Для промисловості України в основному характерний розвиток середньонизькотехнологічних та низькотехнологічних виробництв і не набувають цілеспрямованого розвитку ті види економічної діяльності, які на сучасному етапі можуть забезпечити суттєве прискорення науково-технологічного прогресу. Небезпеку становить і те, що розвиток української економіки відбувається на основі застарілої виробничої бази. Рівень зношеності основного капіталу в Україні вже перевершив будь-які припустимі норми, тобто досяг критичної межі [7].

Динаміка обсягів інновацій у промисловості України в цілому має негативну тенденцію до зниження протягом останніх років (таблиця 1).

Таблиця 1 – Інновації у промисловості України

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Частка промислових підприємств, що займалися інноваціями, %	17,5	16,9	16,1
Впроваджено нових технологічних процесів	2139	1540	1743
Впроваджено інноваційних видів продукції, найменувань	3337	3023	3661
Частка реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції, %	3,3	3,3	2,5

Хоча кількість впроваджених інноваційних видів продукції та нових технологічних процесів у 2014 році є більшою, ніж у 2013 р., частка промислових підприємств, що займалися інноваціями протягом 2012-2014 рр., має тенденцію до зниження.

М. Якубовський виділив види діяльності з найбільш високими рівнями інноваційності, імпортозалежності та інтенсивності розвитку, а саме:

- обробка деревини;
- виробництво машин та устаткування;
- фармацевтичне виробництво;
- виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції;
- виробництво залізничного рухомого складу;
- основна хімічна промисловість [8, с. 37].

Серед видів економічної діяльності одним з найважливіших має стати виробництво високотехнологічної продукції, використання високоінтелектуального людського потенціалу, що дозволить успішно інтегруватися вітчизняній економіці до світового господарства, особливо в умовах інтеграційних процесів.

Реалізація цього напрямку повинна стати пріоритетом структурної політики та забезпечити стимулювання довгострокових інвестицій у високотехнологічний сектор. Основною метою економічної політики має стати

подолання структурних обмежень ринкового розвитку, обумовлених факторами ринкової кон'юнктури.

Висновок. Забезпечення виконання вказаних завдань потребує комплексу інструментів структурної політики, серед яких головними слід вважати наступні [6]: стимулювання інвестиційного оновлення національної промисловості; здійснення цілеспрямованої державної інноваційно-промислової політики; активізація експортної діяльності; вдосконалення державного фінансування структурних та інноваційних зрушень; зміцнення інституційних чинників структурних перетворень.

У сучасних умовах інтеграційних процесів перед Україною особливо гостро стає питання обмеженості економічних ресурсів, подолання соціально-економічної кризи, відновлення економічного зростання. Світовий досвід розвинених країн світу підтверджує, що державна структурна політика є одним з визначальних чинників стійкого макроекономічного зростання, механізмом забезпечення її ефективності, стабільності і соціальної спрямованості.

Перелік посилань

1. *Перспективи економіки України в умовах глобальної макроекономічної нестабільності.* - К.: НІСД, 2012. - 43 с.

2. Герасименко І. С. Вплив інвестиційної політики на подолання диспропорцій у розвитку регіонів / І. С. Герасименко // *Інвестиції: практика та досвід.* – 2012. – № 5. – С. 118–120.

3. Мельниченко О. А. Сучасні концепції державної структурної політики / О. А. Мельниченко, В. М. Миколюк // *Теорія та практика державного управління.* - 2012. - Вип. 3. - С. 20-26.

4. Якубовський М. М. Структурний вектор активізації промислового розвитку / М. М. Якубовський // *Економіка України.* - 2013. - № 12. - С. 22-39.

5. Чайка Ю. М. Державне регулювання структурних трансформацій економіки України / Ю. М. Чайка // *Держава та регіони. Сер. : Економіка та підприємництво.* - 2013. - № 1. - С. 60-63.

6. Аналітична записка «Щодо основних засад структурно-інноваційної політики України» Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Monitor14/01.htm>

7. Державний комітет статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

8. Якубовський М. М. Структурний вектор активізації промислового розвитку / М. М. Якубовський // *Економіка України.* - 2013. - № 12. - С. 22–39.